

NOVA

SAMOUPRAVA

Izhaja vsakega 15. v mesecu.
Naročnina do konca leta 1929
20 Din.
Številka poštno-čekovnega urada
Ljubljana 12.592.

Glasilno gospodarstva, prosvete in politike.

Uredništvo in upravništvo:
Kočevje št. 18. - Telefon št. 5
Oglasi: mali, beseda 2 Din, sicer
po dogovoru.
V uredniškem delu vrstica 10 Din

Vsebina: Nemška vojna odškodnina. — Požarna katastrofa v Kočevski Reki. — Tedenske vesti. — Epohalna iznajdba dveh kočevskih kmetov.

Nemška vojna odškodnina.

Kočevje, sredi maja 1929.

Ko so med vojno uradni Kriegspressequartirji Avstrije in Nemčije javljali, da so na pr. mesto Löwen zravnali z zemljo, ker se je prebivalstvo neutralne belgijske države uprlo protimednarodnemu upadu Nemcev v Belgijo, ali da so potopili ta ali oni parnik s posadko in potniki vred, ali razbili iz zraka to ali ono mesto, je marsikdo med nami, ki smo trdno verovali v zmago Antante, trdil, da Angleži te uničujoče čine Nemcev pridno zapisujejo in izražajo v — *številkah*, ki jih bodo končno predložili Nemcem v prijazno poravnavo. In tako se je tudi zgodilo. Da so dosegli premirje in končno mirovno pogodbo, so morali Nemci pristati na poravnavo vse vojne škode. Ta se izraža v dolgovi, ki so jih napravile države Antante v drugih državah, zlasti v Zedinjenih, in pa v izgubi ter pomanjšavi lastnega premoženja in javnih naprav. To so tako zване *reparacije*. Tudi Avstrija, Madžarska, Bolgarija in Turčija so se zavezale v poravnavo vojne škode. Vendar so te dosegle začasno vsaj delno odgoditev plačil, sklicujoč se na svojo izčrpanost vsled vojne. Ker se v mirovni pogodbi ni določila že višina te škode, je Nemčija pritiskala, da se določi začasno vsaj letna njena dajatev, kar se je zgodilo s posredovanjem ameriškega izvedenca *Dawesa*, ki je sestavil tako zvani *Dawesov* odplačilni načrt, po katerem odplačuje Nemčija letno po 2650 milijonov zlatih mark odškodnine. Ta se razdeljuje med zaveznike po posebnem ključu (52% Francija, 9% Belgija, 5% Jugoslavija itd.). Sedaj je hotela Nemčija, ki celotne povzročene škode ne bo nikdar povrnila, da se določi tudi višina celotne odškodnine, ki se od nje zahteva, češ, da bo vedela računati v svojem gospodarstvu. Države so pristale in v Parizu se je sestal odbor strokovnjakov. Tu je Nemčija precej odkrito pokazala, da se hoče znebiti plačevanja odškodnine. Dočim so vse države v toliko popustile, da bi plačala Nemčija le njih obveznosti iz vojne do Zedinjenih držav, ki znašajo 27 milijard zlatih mark, v naknado povzročene škode pa le še 13 milijard, je ponudila Nemčija le 27 milijard v 37 letnih obrokih po 1650 milijonov zlatih mark, torej le tretjino Amerike, računajoč, da bo s tem Ameriko od Antante oddelila. To se ji sicer ni posrečilo, brez dvoma pa je, da bo Nemčija od ostalih 13 milijard še kakšno zbila in da bo še od teh plačanih precej s svetovno tako zvano *reparacijsko banko*, ki naj bi začela s 100 milijoni dolarji obratnega kapitala in bi delala le za povrnitev vojne škode. Prvi denar bi posodili za njo Amerikanci.

Iz navedenega sledi, da se uveljavlja v internacijonalnem svetu isto načelo kot v zasebnopravnem življenju: *kdor povzroči škodo, jo mora nadomestiti*. To načelo je leta 1871. uveljavil Bismarck nasproti premagani cesarski Franciji, a leta 1919. cel svet nasproti Nemčiji. To je vsekakor zdravo načelo, ker da čutiti odgovornost pri last-

nem žepu ter zmanjšuje vsled tega število avantur, zlasti tudi vojn. In ni dvoma, da bodo Nemci še dalje kot skozi še eno generacijo težko plačevali škodo, ki so jo napravili z izbruhom vojne, pa naj izpade pariška konferenca tako ali tako.

Požarna katastrofa v Kočevski Reki.

Kočevska Reka, dne 8. maja 1929.

Najlepša vas v kočevskem okraju, od naravnih lepot bogato obdarjena in od marljivosti prebivalstva skrbno gojena Kočevska Reka leži danes v razvalinah pogorišča. 83 večjih stavb, med njimi 24 hiš ob glavni ulici, cesti, ki pelje skozi vas v Gotenico, odnosno Kočevje, je postalo včeraj žrtev požara, a ž njimi vse orodje, pohištvo, obleka, zaloge živil, vrtovi in nasadi, da še celo denar in dragocenosti. Kjer se je dvigala še pred 24 urami blagostanje razodevajoča vas, vidimo danes le še kup osmojenih razvalin, ob njih pa obupano prebivalstvo. —

Včeraj, deset minut čez enajsto uro, so se ljudje vsuli ravno iz župne cerkve, ko je orožnik Baznik s krikom opozoril ljudi, da gori skedenj Janeza Dulzerja. Pokazal se je v ozadju hiš nekako sredi vasi le belkast dim. Še predno so ljudje prihiteli do Dulzerjeve hiše, da bi šli od tu v ozadje, da se prepričajo, kaj je na stvari, so buknili *ogromni ognjeni zublji čez streho skednja*, a kot nalašč, je v tem trenutku potegnil *močan veter* in preden so se vaščani zavedli, so stala že vsa bližnja poslopja v plamenu. Vse to se je odigralo v teku dveh do treh minut. V nadaljni minuti je že gorelo onostran ceste pri Francetu Braunetu, pri poštarju Marinčiju, in glej, plamen je objel gospodarska poslopja *že na drugem koncu vasi*, vnele so se že daljne hiše, a Dulzerjeva, Wittinetova, Lavričeva, Knavsova, Gerbičeva, Mikličeva, Fricева itd. stoje že v središču ogromne grmade, ki požira na levo in desno, spredaj in zadaj, poslopje za poslopjem kot *ogromen ognjen polip*. Silen krik napolni razbeljeno ozračje — vsakdo teče domov, da reši, kar se izpod goreče strehe še rešiti da. V tem trenutku — komaj pet minut po izbruhu požara — že nastopi domača požarna bramba pod stvarnim in hladnokrvnim vodstvom mladega Petra Wittineta. Objektivno in prevdarno premotri položaj ter presodi, kaj je izgubljen in kaj je še rešiti, in že zadone njegova rezka povelja — v splošno zmedo pride disciplina, sistem, prevdarnost, ki mladega komandanta ne zapusti, pa čeprav mora odločiti, da lastna njegova lepa rojstna hiša z vsemi poslopji spada med brezpogojno izgubljene. Hladnokrvnen nastop požarne brambe, podprt in ojačen z domačo orožniško četo, vrne tudi prebivalstvu pogum in prevdarnost; začne se s sistematičnim reševanjem onega, kar silni ognjeni polip še ni potegnil v žareči svoj vrtinec. V tem trenutku pridrdra *že pomoč iz Novih laz*, požarna bramba novo-lažka, nato štalcerska, borovška, goteniška — vse v uniformi — z brizgalnicami in orod-

jem — vse hiti v silni ognjeni pekel, da ga omeji in ubije.

Do jutra drugega dne traja to samaritanško delo, ta boj z razdivjanim elementom. Rešilo je golo pošto, gol hotel *Meditz, Lackner*, župno cerkev in s tem tudi župnišče in šolo, 83 poslopij pa je ostalo žrtev orjaškega požara.

Vzrok: par otrok se je med mašo zavleklo pod *Dulzerjev* pod, da si speče krompir. — — —

Za zbiranje podpore ubogim pogorelcem, ki so prišli ob vse ter se *večina niti preobleči nima s čim*, se je ustanovil poseben odbor z županom hotelirjem *Meditzem* na čelu.

Vabimo slovensko javnost, da odpre svoje srce nesrečnežem, ki sprejmejo hvaležno vse: obleko, obuvalo, perilo, živež, denar. Pošlje naj se kar na županstvo Kočevska Reka. S.

Tedenske vesti.

† *Jakob Hočevar*, bivši lekarnar na Vrhniki, je na svojem očetovskem posestvu na Zgornjem Brniku pri Kranju zatisnil svoje oči ter vrnil plemenito svojo dušo Stvarniku. Bil je zlata duša in plemenit človek v najlepšem pomenu besede. Pomogel je neštetim siromakom in bolnikom na način, da ni vedela levica, kaj je dala desnica. Zapušča enakovredno družico vdovo in dva sinova, oba lekarnarja, ter hčer, poročeno z uglednim odvetnikom na Sušaku. Plemeniti duši blag spomin, prizadetim pa tudi naše sožalje.

Umrta je danes 15 letna petošolka kočevske državne realne gimnazije gđc. *Hilda Levstek*. Njena starejša sestra, gojenka *Rdečega križa* v Ljubljani, je za 14 dni popreje šla v večnost naprej. Ugledni rodbini gosp. *Levsteka* na tako težkih dveh udarcih tudi naše toplo sočutje.

Konec največje slovenske tvrdke na Dolenskem, tvrdke *A. Kajfež* v Kočevju, ki je prešla večinoma v nemške roke, slavi neki na stvari očitvidno interesirani dopisnik iz Kočevja v »Jutru«. Hvali, da se je to iz narodnega stališča herostratsko delo zamoglo izvršiti le s pomočjo *državnih uradnikov v Kočevju*, ki so izvoljeni v mestno občinsko hišo, *zapustili slovenske vrste* ter podprli *razdirajoča stremeljenja nemških nacionalcev* s tem, da so ž njimi ustanovili večino v mestnem občinskem svetu kočevskem ter potom njega zasedli Mestno hranilnico itd. ter s tem dobili odločilen vpliv, če naj se tvrdka *A. Kajfež sanira*, ali odda slovenskemu reflektantu ali pa razbije in odda — Nemcem —. Samo posebi je umljivo, da so Nemci za razdiranje slovenskih podjetij v Kočevju. Vsaj so nekateri še celo tako zagrizeni, da žele, da bi izginili tudi državni uradi, zlasti tudi gimnazija iz Kočevja, in v srcu brez dvoma tudi, da bi izginili z uradi vred tudi njih današnji uradniški zavedniki k vragu. Vsled tega ni čudo, da je bil stalen refrem gotovih zagrizencev: »Die Firma Kajfež muss von Gottes Erdboden verschwinden!« in da so jim vrli naši uradniki volilci zvesto sekundirali in končno v zvesti nemški službi tudi dosegli, da se je to zgodilo

in da sta vila, vinska trgovina z vsem inventarjem ter parna žaga s skladišči, hišo itd. padli v roke nemškimi nacionalcem. In še celo s podporo slovenskega kapitala — Ljubljanske Mestne, kjer je zopet en tak uradnik iz Kočevja v tem smislu posredoval ter štiri milijone posojila tudi dosegel. Javni uradniki so torej v objemu z nemškimi nacionalci v Kočevju srečno dosegli, da smo kočevski Slovenci izgubili v mestu *veleindustrijo*, ki je bila naša nada in naš ponos in ki bi bila to še lahko za naprej, če prav pod drugim poštenim imenom. Vsaj dobrih in plačljivih slovenskih reflektantov je bilo dovolj. Toda ne — pasti je morala v nemško-nacionalne roke, ki jo bodo *likvidirale*, da ne bo kakšne nepotrebne slovenske konkurence. In tako smo po zaslugi teh državnih uradnikov Slovenci v Kočevju pravzaprav zopet le — *kolonisti*, skoro na slabšem kot pred vojno. Delali pa bi krivico, ako bi trdili, da so vsi državni uradniki v Kočevju taki. Tudi dopisnik »Jutra« razlikuje posebno zaslužne in jih imenom navaja in sicer vpokojenega uradnika finančne straže Janeza *Lončar-ja*, šolskega vodjo Teo ali Božidar *Betriani-ja* šolskega nadzornika Alojzija *Peterlin-a*, šefa davčne oblasti Janeza *Cirk-a* in uslužbenca državnih železnic Ivana *Kovačič-a*. Ti gospodje so proti ostalim Slovincem v občinskem svetu kočevskem stvorili delavno večino z nemškimi 12 nacionalci ter pritiskali ostale nas Slovence, ki zastopamo večino Slovencev, v Kočevju, ob zid, Nemce pa na konja. Mi smo v našem listu sicer večkrat zabavljali čez *politikujoče državne uradnike* v Kočevju ter izjavljali, da dvomimo, da jih je poslala oblast v Kočevje *politikovat*, toda navzlic brezobzirnosti in grenkoti teh gospodov do nas večine kočevskih Slovencev, smo bili vedno toliko kavalirski, da nismo navedli nikdar imen. Ta rekord je ostal prihranjen dopisniku »Jutra« iz Kočevja. Spravil je ta gospod kočevsko SDS in njene pomožne organizacije že itak na psa ter je torej čisto logično, da s svojo pisano brbljavo-stjo oskrbi svojim sodelovalcem in tovarišem uradnikom še od zgoraj primerno — nagrado v smislu uradniškega zakona. Še eno je ta divni zaveznik nemško-nacionalcev pozabil navesti: da je on za svoje sodelovanje z Nemci proti ostalim Slovincem stavil Nemcem za pogoj — *plačano mesto*, torej *korito*. Vsekakor idealen naroden delavec! Kroglice svojih tovarišev pretvoriti v bankovce za svoj žep, je konečno tudi svoje vrste umetnost! Ni čudo, da je slovenski in državni ugled v Kočevju tako padel.

Dobro šalo si je privoščil dopisnik »Jutra« iz Kočevja, ko stavlja delovanje nemško-nacionalne večine v mestni občinski hiši prejšnjemu županu dr. Sajovicu za — vzgled. Naj približemo, da je dr. Sajovic kot župan napravil temeljit red v mestu in da so pod njegovim županovanjem zrastle *tri nove tabrike* v mestu iz tal, pod sedanjim županom pa še ena ne, pač pa se slovenske-demontirajo.

Vilo A. Kajfež, vinsko veletrgovino, parno žago s kantino in napravami je kupila za Din 3,246.000.— Mestna Hranilnica Kočevska. Seveda na kredit. Preplačala je zlasti vilo, ki je bila ocenjena na 1,200.000.— Din, dala pa je 1,400.000.— Din. Želimo le eno: da ne bi radi teh nakupov še koga glava bolela.

Razširjajte naš list!

Epohalna iznajdba dveh kočevskih kmetov.

Kočevje, dne 12. V. 1929.

V našem listu smo pred dobrim letom dni že opozorili na epohalno iznajdbo nekega kočevskega kmetiča, ki je sestavil aparat, ki privlačnost zemlje pretvarja v *gonilno silo*, v kinetično energijo, *poljubne moči*, tako da lahko goni tvornice, vodarne itd. Ta naša prva vest *se potrjuje*. K prvotnemu iznajditelju je pristopil pred dobrim pol letom še drugi kmetič in z združenimi močmi sta napravila prvi zasilni model, ki že funkcijonira, tako, da njegovo bobnenje slišijo že vsi sosedeje. Potrebuje pa še gotove izpopolnitve. Ker iznajditelja razpolagata le z jako skromnimi sredstvi, sta se obrnila oba do nekega znanega kočevskega odvetnika za finančno pomoč, da napravita lep, dovršen model, ki bo podlaga za patentiranje iznajdbe. Ta jima je velikodušno priskočil v pomoč in tako je izdelava *prvega modela osigurana*.

Ako se ta iznajdba posreči v celem obsegu, bo silnega epohalnega pomena ne samo za vso *dosedanjo tehniko*, ampak za vse *človeštvo sploh*. Poraba *goriva* za proizvodjanja *gonilne sile* v tem slučaju *odpade*. Pri tvornici si bo lastnik postavil mesto *kurilnice* le ta *samogon*, ki bo proizvajal *poljubne konjske sile* in tvornica bo tekla brez stroškov. S to silo se bodo takorekoč brez stroškov lahko *črpala jezera in morja* ter napejlalo *vodo poljubno* v *puščavo*, ki jo bo spre-

menila v *rodovitno zemljo*. S silno energijo se bo lahko proizvajalo *umetno solnce*, ki bo omililo zimo, raztajalo sneg v polarnih krajih in jih vsposobilo za *ljudsko naseljevanje*. S to energijo se bo lahko poljubno narejal *umetni dež*, ki bo stopnjeval rodovitnost zemlje sedaj še nedoseženih višin.

Iznajditelja se zavedata, da bo ta iznajdba tudi ogromnega *socijalnega* pomena, ki bo učinkovala najpreje, dokler se ne ustali, razdiralno-negativno kot vsaka večja iznajdba, ki se bo pa, čim se ustali, pretvorila v pravi blagoslov človeštva. Raditega se bo patentiranje in vnovčenje te iznajdbe izvršilo po temeljitem in tehničnem povdanku.

Dopisi.

Kočevje. — Dne 11. aprila t. l. so vprizorili dijaki tukajšnje državne realne gimnazije Molierovo komedijo »*Namišljeni bolnik*«. Precizno in uglašeno igranje posameznih vlog je izdajalo večšo roko režiserja ter je vsled tega igra številno publiko prav prijetno presenetila ter vzbudila najboljše razpoloženje. Ker je vprizarjanje takih iger tudi velikega vzgojnega pomena, si želimo še več takih prijetnih večerov.

Izdajatelj in urednik: Ferdo Jonke, Kočevje.
Tiskarna »Slovenija« v Ljubljani, Wolfova ul. 1.
Predstavniki za tiskarno: Alb. Kolman v Ljubljani.

DIJAŠKI DOM Kočevje.

Največji srednješolski tovrstni internat Jugoslavije.

Sprejema le dijake, ki so vpisani na Državni realni gimnaziji v Kočevju.
Pod vodstvom aktivnih srednješolskih profesorjev.

Celoletna kompletna oskrbnina Din 6750.—

Lastna ekonomija, — Lastni vrtovi. — Igrišča. — Sport. — Radio. — Strogo razdeljen čas za zabavo in učenje.

Zahtevajte brezplačne prospekt. ★ Telefon št. 12.

Zobni atelje BORIS BAN, Kočevje

vis à vis župne cerkve, hiša tvrdke PETER PETSCHÉ

izvršuje solidno in zanesljivo vsa v zobotehnično stroko spadajoča dela. Vsak delavnik od 8. do 12. in od 2. in 5. ure, ob nedeljah od 8. do 12. ure.

Zlate, srebrne, porcelanaste in cementne plombe, zlate mostičke in krone, umetno zobovje, čiščenje zob, pritrjevanje, obnova.

CENE IN DELO BREZ KONKURENCE!

Zadružna gospodarska banka d. d., Ljubljana podružnica Kočevje, Ljubljanska cesta.

Centrala Ljubljana.

Delniška glavica in rezerve: nad 16,000.000 Din.

Vloge: nad 250,000.000 Din.

Promet: nad 11,000,000.000 Din.

Podružnice: Celje, Djakovo, Kočevje, Kranj,
Maribor, Novisad, Sombor, Split, Šibenik.

Ekspozitura: Bled.

Nakup in prodaja valut in deviz
po dnevnem kurzu.

Vloge na tekoči račun in na hranilne knjižice
proti ugodnemu obrestovanju.

Menični eskont. Lombardiranje
vrednostnih papirjev.

Nakazila v tu- in inozemstvo najhitreje in najceneje.

Kulantna provedba vseh bančnih poslov.

